

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผล การอภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะดังนี้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงของสถานศึกษาปอเนาะในจังหวัดชายแดนภาคใต้ตั้งแต่ พ.ศ. 2500 - 2549
2. เพื่อศึกษาปัจจัยและผลที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวข้างต้น

ความสำคัญและประโยชน์ของการวิจัย

1. ทราบถึงพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงของสถานศึกษาปอเนาะในจังหวัดชายแดนภาคใต้ตั้งแต่ พ.ศ. 2500 - 2549
2. ทราบถึงปัจจัยต่างๆที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆดังกล่าวข้างต้นที่เกี่ยวกับสถานศึกษาปอเนาะตั้งแต่ พ.ศ. 2500 - 2549
3. ทราบถึงผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของสถานศึกษาปอเนาะในด้านต่างๆเหล่านั้นทั้งในด้านบวกและในด้านลบ
4. สามารถเพิ่มความรู้และประสบการณ์การวิจัยแก่ผู้วิจัย
5. สามารถใช้เป็นแหล่งข้อมูลแก่นักศึกษาและผู้ที่สนใจในการใช้เป็นแหล่งอ้างอิงต่อไป

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาเรื่องพัฒนาการสถานศึกษาปอเนาะในจังหวัดชายแดนภาคใต้ตั้งแต่ พ.ศ. 2500 จนถึง พ.ศ. 2549 ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยดังต่อไปนี้

1. การวิจัยในครั้งนี้จะศึกษาตั้งแต่ พ.ศ. 2500 จนถึง พ.ศ. 2549
2. การศึกษาเฉพาะในเขตพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ ปัตตานี ยะลา และ

นราธิวาสเท่านั้น

3. เนื้อหาการวิจัยจะอยู่ในกรอบของ 3 ประเด็นต่อไปนี้
 - 3.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการศึกษาซึ่งประกอบด้วย
 - 3.1.1 ความหมายของการศึกษา
 - 3.1.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการศึกษาอิสลาม
 - 3.1.3 การเข้ามาของศาสนาอิสลามในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
 - 3.1.4 ความหมายและสิ่งที่เกี่ยวข้องกับปอเนาะ
 - 3.2 ภูมิหลังจังหวัดชายแดนภาคใต้
 - 3.2.1 ประวัติความเป็นมาของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้
 - 3.2.2 ความเชื่อ ภาษา และการประกอบอาชีพของชาวมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้
 - 3.2.3 ประวัติการศึกษาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้ก่อนปี พ.ศ. 2500
 - 3.2.4 การจัดการเรียนการสอน : หลักสูตร เนื้อหา และวิธีการสอนในสถานศึกษาปอเนาะ
 - 3.3 การเปลี่ยนแปลงและเหตุปัจจัยที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงปอเนาะ รวมถึงผลที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ซึ่งครอบคลุมการเปลี่ยนแปลงในส่วนต่างๆดังนี้
 - 3.3.1 การเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการจัดการศึกษาของภาครัฐ
 - 3.3.2 การเปลี่ยนแปลงในด้านการเรียนการสอน ทั้งในด้านหลักสูตร เนื้อหาและวิธีการเรียนการสอน
 - 3.3.3 เหตุปัจจัยที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงดังกล่าว
 - 3.3.4 ผลที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านบวกและในด้านลบ

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องพัฒนาการสถานศึกษาปอเนาะในจังหวัดชายแดนภาคใต้ตั้งแต่ พ.ศ. 2500 ถึง พ.ศ. 2549 เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยการศึกษาค้นคว้า รวบรวมข้อมูล จากหนังสือ เอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องมาประมวล วิเคราะห์ และสรุปเนื้อหาตาม วัตถุประสงค์และขอบเขตของการวิจัยที่ได้วางไว้ โดยใช้แหล่งข้อมูลดังนี้

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Sources) ได้แก่

1.1 คัมภีร์อัลกุรอานและอัลหะดีษ

1.2 จดหมายเหตุ เอกสารทางราชการ

1.3 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์โต๊ะครูเจ้าของปอเนาะ นักเรียนที่เคยเรียนและกำลังเรียนในปอเนาะเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงปอเนาะรวมถึงเหตุปัจจัยและผลที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources) ได้แก่ หนังสือ เอกสาร สิ่งพิมพ์ วิทยานิพนธ์ บทความต่างๆ

3. ข้อมูลตติยภูมิ (Tertiary Sources) ได้แก่ หนังสือสารานุกรม พจนานุกรม ผู้วิจัยมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. รวบรวมข้อมูลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. ศึกษาทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา
3. ศึกษาภูมิหลังที่เกี่ยวข้องกับสามจังหวัดชายแดนภาคใต้และสถานศึกษาปอเนาะ
4. ศึกษาการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับสถานศึกษาปอเนาะ
5. ศึกษาปัจจัยที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงปอเนาะ
6. ศึกษาผลที่เกิดการเปลี่ยนแปลงปอเนาะ
7. จัดระเบียบข้อมูลที่ได้จากการสังเคราะห์และวิเคราะห์ตามหัวข้อใหญ่และหัวข้อย่อยที่กำหนด
8. สรุปเนื้อหาการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ
9. เขียนรายงานการวิจัย โดยที่ผู้วิจัยจะนำเสนอข้อมูลที่ได้มาทั้งหมดแบบ

พรรณนาวิเคราะห์

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากแหล่งข้อมูล ดังนี้

1. หอสมุดแห่งชาติและกองจดหมายเหตุแห่งชาติ
2. หอจดหมายเหตุกรมศิลปากร
3. สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
4. ห้องสมุดวิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
5. ห้องสมุดมหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
6. หอสมุดกลางวิทยาลัยแห่งชาติมาเลเซีย (U.K.M.) ประเทศมาเลเซีย
7. หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยอิสลามนานาชาติมาเลเซีย (I.I.U.M.) ประเทศ

มาเลเซีย

8. หอสมุดมหาวิทยาลัยมาลายา (University Malaya) ประเทศมาเลเซีย

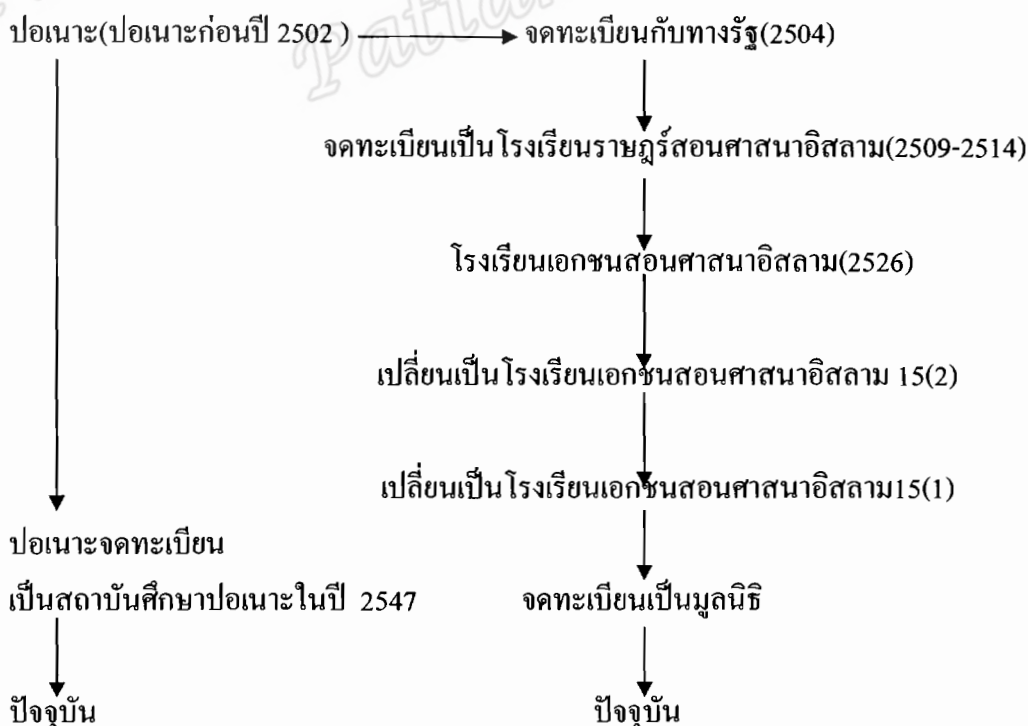
6.1 สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาพัฒนาการเปลี่ยนแปลงปอเนาะในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2500 สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

การเปลี่ยนแปลงปอเนาะเกิดขึ้น 2 ครั้งใหญ่ ดังนี้

การเปลี่ยนแปลงครั้งที่หนึ่ง คือ การเปลี่ยนแปลงที่เริ่มต้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2504 ถึงปี พ.ศ.2514 ซึ่งเริ่มตั้งแต่การที่ปอเนาะได้จดทะเบียนกับภาครัฐและทางรัฐบาลได้เข้าไปส่งเสริมสนับสนุน จนในที่สุดปอเนาะเหล่านี้ก็ได้จดทะเบียนเป็นโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามในปี พ.ศ.2504 ถึง พ.ศ. 2514 และต่อมาโรงเรียนที่ได้จดทะเบียนเป็นโรงเรียนราษฎร์เหล่านี้ก็ได้เปลี่ยนมาเป็นโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในปี พ.ศ. 2526 ตาม พ.ร.บ. ว่าด้วยโรงเรียนเอกชนปี พ.ศ. 2525 และต่อมาก็เปลี่ยนมาเป็นโรงเรียน 15(2) และ 15(1) ตามลำดับ และในปัจจุบันโรงเรียนดังกล่าวบางส่วนก็ได้จดทะเบียนเป็นมูลนิธิซึ่งได้รับเงินอุดหนุนจากภาครัฐ 100%

การเปลี่ยนแปลงครั้งที่สอง คือ การจดทะเบียนของปอเนาะกับภาครัฐในปี 2547 และได้เรียกปอเนาะดังกล่าวกันว่า สถาบันศึกษาปอเนาะตาม พ.ร.บ. ว่าด้วยสถาบันศึกษาปอเนาะปี พ.ศ. 2547 การเปลี่ยนแปลงปอเนาะทั้งสองครั้งดังกล่าวเกิดขึ้นตามแผนภูมิต่อไปนี้

ปัจจัยและเหตุผลที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงครั้งหนึ่ง

การเปลี่ยนแปลงในครั้งแรกมีเหตุปัจจัยที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงดังนี้

1. ปัญหาทางการศึกษา

รัฐบาลมีนโยบายเพื่อแก้ปัญหาการศึกษาของชาติด้วยการพัฒนาการศึกษาในภูมิภาคให้ทัดเทียมจังหวัดพระนคร กอปรกับทางภาครัฐมีความเห็นว่า ปอเนาะมีระบบการศึกษาที่ล้าหลังจึงมีนโยบายในการเข้าไปจัดการศึกษาในปอเนาะเพื่อแก้ปัญหาการศึกษาของปอเนาะโดยการเฉพาะและเพื่อแก้ปัญหาของชาติโดยภาพรวม

2. ปัญหาความมั่งคั่ง

มีการมองว่า ปอเนาะเป็นแหล่งมั่วสุมทางการเมือง บางแห่งถึงขั้นฝักอาวุธให้แก่เด็กนักเรียน และนักเรียนในปอเนาะจึงไปมีส่วนในความวุ่นวายทางการเมืองของจังหวัดชายแดนภาคใต้เสมอ และปอเนาะเป็นแหล่งดำเนินการของขบวนการแบ่งแยกดินแดน นักการเมืองซึ่งมีพฤติกรรมแบ่งแยกดินแดนทั้งในและนอกประเทศ ได้จัดตั้งขึ้นเป็นองค์การศาสนาบ้างหน้าเพื่อเผยแพร่ลัทธิชาตินิยมมาเลเซีย

3. ปัญหาทางด้านความรู้สึกสำนึกทางด้านเชื้อชาติ

ปัญหาทางด้านความรู้สึกทางด้านเชื้อชาติก็เป็นอีกประเด็นหนึ่งที่ทางรัฐบาลมองว่า ปอเนาะไม่ได้ปลูกฝังความเป็นชาติไทย แต่กลับปลูกฝังความรู้สึกในเชื้อชาติมลายูด้วยการจัดสื่อเรียนรู้ ซึ่งเป็นอุปสรรคในการสร้างชาติ

4. ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ

ทางรัฐและนักวิชาการมองว่า ปอเนาะมิได้สนับสนุนในด้านเศรษฐกิจไทยโดยรวม และตรงกันข้ามปอเนาะยังบั่นทอนความเจริญในด้านเศรษฐกิจ

5. ปัญหาทางการพูดภาษาไทย

ปอเนาะมีการเรียนการสอนเฉพาะวิชาศาสนาไม่มีวิชาสามัญ ผู้เรียนในปอเนาะจึงไม่สามารถใช้ภาษาไทย และเพื่อแก้ปัญหาความไม่เข้าใจภาษาไทยของประชาชนในสามจังหวัด

ชายแดนภาคใต้ ซึ่งเป็นปัญหาในการปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนในชาติทางภาครัฐจึงได้พยายามเข้าไปจัดการศึกษาในปอเนาะเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว

6. ปัญหาทางด้านสังคม โดยภาพรวม

ทางรัฐบาลมองว่า การศึกษาในปอเนาะมุ่งสอนให้เกิดความแตกแยกของคนในชาติ โดยเฉพาะชาวไทยมุสลิมและไทยพุทธ การปรับระบบโครงสร้างการศึกษาใหม่ที่ใช้อยู่เดิมในปอเนาะอาจจะนำไปสู่การสานสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสองกลุ่มศาสนาดังกล่าวในอนาคต

สาเหตุการยอมรับการเปลี่ยนจากปอเนาะ

สาเหตุที่ปอเนาะยอมจดทะเบียนกับภาครัฐพอที่จะสรุปได้ดังนี้

1. เพื่อไม่ให้เกิดปัญหากับทางราชการและการจดทะเบียนก็ไม่ได้มีผลต่อการสอนวิชาศาสนา
2. เนื่องจากทางราชการให้โอกาสในการจดทะเบียนให้เป็นไปตามความสมัครใจ มิได้เป็นการบังคับในการจดทะเบียน
3. ทางราชการไม่มีการบังคับในการสอนวิชาศาสนาในปอเนาะ
4. เนื่องจากทางราชการให้การสนับสนุนทางการเงิน วัสดุ อุปกรณ์การศึกษาให้แก่ปอเนาะที่จดทะเบียน

ผลที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลง

1. ผลที่เกิดขึ้นจากการจดทะเบียนกับภาครัฐในปี พ.ศ. 2504
 - 1.1 ปอเนาะได้รับการจดทะเบียน
 - 1.2 มีการพัฒนาทางด้านหลักสูตรด้วยการพัฒนาให้เป็นหลักสูตรที่เป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งหลักสูตรดังกล่าวแบ่งออกเป็น 3 ตอน ตอนต้นมีกำหนดเวลาเรียน 4 ปี ตอนกลาง 3 ปี และตอนปลาย 2 ปี รายวิชาที่สอนมีกลุ่มวิชาศาสนา ภาษาไทย และวิชาชีพ
 - 1.3 ปอเนาะได้รับเงินรางวัล
2. ผลที่เกิดขึ้นจากการจดทะเบียนเป็น โรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามในปี พ.ศ. 2509 - 2514 จนถึงปัจจุบัน

ผลที่เกิดจากการจดทะเบียนปอเนาะเป็นโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามในปี พ.ศ. 2509 ถึง พ.ศ. 2514 จนถึงปี พ.ศ. 2547 สามารถมองได้ใน 2 ลักษณะ คือ ผลที่เกิดขึ้นในแง่ลบ และผลที่เกิดขึ้นในแง่บวก

2.1 ผลที่เกิดขึ้นในแง่บวก มีดังนี้

2.1.1 ปอเนาะได้รับการจดทะเบียนเป็นโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม
 2.1.2 มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านหลักสูตรอิสลามศึกษาที่เคยใช้แต่เดิม นั่นก็คือ หลักสูตรอิสลามศึกษาพุทธศักราช 2513 หลักสูตรอิสลามศึกษาพุทธศักราช 2523 หลักสูตรอิสลามศึกษาพุทธศักราช 2535 หลักสูตรอิสลามศึกษาพุทธศักราช 2540 หลักสูตรอิสลามศึกษาพุทธศักราช 2546

2.1.3 มีการสอนวิชาสามัญ

2.1.4 ปอเนาะได้รับเงินรางวัลจากภาครัฐเพื่อเป็นแรงจูงใจในการพัฒนาปอเนาะ

2.1.5 ทักษะที่ไม่ดีต่อภาษาไทยลดลงและมีการพัฒนาในภาษาไทยขึ้น

2.2 ผลที่เกิดขึ้นในแง่ลบ มีดังนี้

2.2.1 ปอเนาะที่ไม่จดทะเบียนถือเป็นสถานศึกษาที่ผิดกฎหมาย

2.2.2 มีการประท้วงด้วยการปิดปอเนาะและเข้าร่วมขบวนการแบ่งแยกดินแดน

2.2.3 การศึกษาในระบบโรงเรียนในวิชาศาสนาในบางรายวิชาไม่เจาะลึกและความเข้มข้นของวิชาศาสนาลดลง

2.2.4 มีการมองว่า การศึกษาในระบบโรงเรียนไม่สามารถให้การอบรมนักเรียนเหมือนกับการอบรมที่ได้จากระบบการศึกษาแบบปอเนาะ

2.2.5 และมีการมองอีกว่า การศึกษาในระบบโรงเรียนเป็นการเพิ่มรายวิชาทางโลกซึ่งสามารถทำลายความบริสุทธิ์ ของปอเนาะที่มุ่งสอนแต่วิชาศาสนา

ปัจจัยและเหตุผลที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงครั้งที่สอง

เหตุปัจจัยที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงครั้งที่สองดังนี้

2. ความต้องการที่มีอยู่เดิมของ โต๊ะครูเจ้าของปอเนาะ

หลังจากที่ทางรัฐบาลได้เปิดโอกาสให้เจ้าของปอเนาะมาจดทะเบียนกับภาครัฐ ปรากฏว่ามี โต๊ะครูเจ้าของปอเนาะมาจดทะเบียนเป็นจำนวนมาก และจากการยอมรับของ โต๊ะครูซึ่ง

ได้กล่าวว่า ทางเจ้าของปอเนาะต้องการให้ปอเนาะได้รับการยอมรับจากภาครัฐแต่กฎหมายไม่เปิดโอกาสให้สถานศึกษาเช่นปอเนาะ

1. ปัญหาความไม่สงบที่เกิดขึ้นในภาคใต้

เมื่อเหตุการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เริ่มเกิดขึ้นในช่วงท้ายปี พ.ศ. 2546 และเกิดเหตุการณ์ปล้นปืนที่ค่ายปิเหลนในในวันที่ พ.ศ. 2547 ทำให้มองว่า ปอเนาะอยู่เบื้องหลังเหตุการณ์ดังกล่าว

ผลที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลง

1. การเปลี่ยนชื่อจากปอเนาะเป็น “สถาบันศึกษาปอเนาะ” อย่างเป็นทางการตาม พ.ร.บ.ว่าด้วยสถาบันศึกษาปอเนาะ พ.ศ. 2547

2. เมื่อปอเนาะได้จดทะเบียนกับภาครัฐในปี พ.ศ. 2547 ปอเนาะก็ได้กลายเป็นสถาบันที่ถูกต้องตามกฎหมายและอยู่ภายใต้การดูแลของรัฐ

3. ได้รับการสนับสนุนทางการเงินจากภาครัฐเพื่อไปพัฒนาพื้นฐานด้านกายภาพ อาคารสถานที่ สื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน เป็นต้น

4. มีการประมวลสาระการเรียนรู้ให้เป็นรูปเล่มขึ้นมา

5. เกิดการเปลี่ยนทางด้านกายภาพ เช่น จัดทำชื้อป้ายสถาบันศึกษาปอเนาะ สร้างหรือปรับปรุงอาคารเรียน สร้างเสาธง สร้างส้วมและอาคารละหมาดเหล่านี้เป็นต้น เป็นต้น

6. ทางภาครัฐให้โอกาสสถาบันศึกษาปอเนาะเปิดสอนวิชาชีพและวิชาสามัญตามความต้องการของโต๊ะครูและผู้เรียน

7. รัฐบาลได้สนับสนุนให้มีการพัฒนาบุคลากรของสถาบันศึกษาปอเนาะด้วยการนำโต๊ะครูสถาบันศึกษาปอเนาะไปศึกษาดูงานด้านการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาแบบบูรณาการ ณ ประเทศมาเลเซีย เพื่อให้โต๊ะครูสถาบันศึกษาปอเนาะนำความรู้และประสบการณ์มาพัฒนาสถาบันศึกษาปอเนาะของตนเอง และรัฐบาลยังได้เปิดโอกาสให้โต๊ะครูสถาบันศึกษาปอเนาะได้ศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาใน 2 โปรแกรมด้วยกัน คือ

1. ระดับประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา

2. ระดับปริญญาตรี 2 ปี หลังอนุปริญญา มี 2 โปรแกรม

โปรแกรมวิชาภาษาไทย

โปรแกรมวิชาสังคมศึกษา

สิ่งที่ยังคงสภาพเดิมไม่เปลี่ยนแปลง

1. ยังใช้หลักสูตรเดิมที่ปอเนาะเคยใช้สอน

สถาบันศึกษาปอเนาะยังคงใช้หลักสูตรเดิมที่เคยใช้มาก่อนหน้าที่จะมีการประมวลสาระการเรียนรู้อิสลามศึกษาในปอเนาะ และเมื่อมีการประมวลเนื้อหาสาระการเรียนรู้แล้ว ทางปอเนาะก็ยังใช้หนังสือและเนื้อหาสาระการเรียนรู้เดิมไม่เปลี่ยนแปลง

2. วิธีการเรียนการสอนในปอเนาะ

วิธีการเรียนการสอนก็ยังใช้วิธีการเดิมเหมือนกับที่เคยใช้มาก่อนการจดทะเบียนปอเนาะกับภาครัฐ

3. การจัดการและการบริหารงานในปอเนาะ

การบริหารจัดการในปอเนาะทั้งในด้านการจัดการเรียนการสอน การจัดหาหลักสูตร ทั้งหมดก็ยังขึ้นอยู่กับโต๊ะครูปอเนาะ

เหตุผลที่ยังคงสภาพเดิม

1. เพื่อรักษาอัตลักษณ์ดั้งเดิมของปอเนาะไว้

2. มีการมองว่า การศึกษาในระบบปอเนาะซึ่งเป็นระบบการศึกษาแบบดั้งเดิมสามารถถ่ายทอดเนื้อหาสาระได้ดีกว่าในระบบการศึกษาแบบใหม่

3. การศึกษาในปอเนาะมุ่งสอนและอบรมเด็กนักเรียนให้มีคุณธรรมและจริยธรรมตามหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม ซึ่งในปัจจุบันวัฒนธรรมตะวันตกได้ส่งไหลเข้ามาอย่างเชียวกราด การป้องกันเด็กนักเรียนให้รอดปลอดภัยจากวัฒนธรรมดังกล่าวในปัจจุบันไม่มีสถาบันใดสามารถทำได้ดีกว่าสถาบันปอเนาะ

4. การศึกษาในรูปแบบของปอเนาะเป็นการมุ่งสั่งสอนเพื่ออัลลอฮ์อย่างแท้จริง ไม่อิงผลประโยชน์ทางการเงินและอื่นๆ

6.2 การอภิปรายผล

6.2.1 การเปลี่ยนแปลงครั้งแรก

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นครั้งแรกดังกล่าวนี้ เป็นการเปลี่ยนแปลงไปสู่การปรับโครงสร้างของปอเนาะทั้งในเรื่องของการบริหารจัดการ หลักสูตรการเรียนการสอนที่อยู่ในรูปแบบการศึกษาแบบดั้งเดิม (Traditional System) ไปสู่ระบบการศึกษาแบบสมัยใหม่ (Modern

System) ซึ่งในช่วงแรกเรียกว่าโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามเพื่อเป็นการพัฒนาการศึกษาของมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้ดีขึ้น

เหตุปัจจัยที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลง

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับปอเนาะในครั้งแรกนี้มีเหตุปัจจัยมาจากสิ่งต่างๆ เหล่านี้

1. ทางรัฐบาลมองว่า ปอเนาะยังมีการสร้างแนวคิดแบ่งแยกดินแดนและยังเป็นแหล่งมั่วสุมขององค์กรใต้ดินเพื่อปลดแอกปัตตานีให้เป็นเอกราช รัฐบาลจึงต้องหาทางเพื่อให้ปอเนาะเหล่านั้นมาจดทะเบียนพร้อมปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ทางรัฐบาลกำหนด เพื่อต้องการเข้าไปควบคุมปอเนาะไม่ให้เกิดผลกระทบต่อประเทศชาติในด้านความมั่นคง

2. ปอเนาะมีระบบการศึกษาที่ล้าหลัง มุ่งสอนแต่วิชาศาสนาซึ่งไม่สอดคล้องกับความจริงของโลกในปัจจุบัน การเข้าไปจัดการการศึกษาปอเนาะเพื่อพัฒนาระบบการศึกษาให้ดีขึ้น

3. การศึกษาในปอเนาะยังมีการสอดแทรกแนวคิดเชื้อชาตินิยมมลายูซึ่งไม่เป็นผลดีต่อนโยบายการสร้างจิตสำนึกในความเป็นไทย

4. ระบบการศึกษาในปอเนาะไม่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศในภาพรวม การเข้าไปจัดระบบการศึกษาในปอเนาะเพื่อนำไปสู่การพัฒนาของเยาวชนมุสลิมเพื่อประโยชน์ในด้านเศรษฐกิจของประเทศในภายภาคหน้าต่อไป

5. ปัญหาความเข้าใจอันเนื่องมาจากความไม่เข้าใจในภาษาไทย ก็เป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทางรัฐบาลต้องการเข้าไปจัดการการศึกษา เพื่อที่ประชาชนมุสลิมในภาคใต้ที่ส่วนหนึ่งและเป็นประชาชนส่วนใหญ่เข้ารับการศึกษาจากสถาบันปอเนาะมีความเข้าใจในภาษาไทยดีขึ้นและเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างคนในชาติอันเนื่องมาจากเข้าใจภาษาไทยซึ่งเป็นภาษาของประชาชนส่วนใหญ่ในประเทศ

6. เพื่อแก้ปัญหาสังคม เพราะทางรัฐบาลมองว่า การศึกษาในปอเนาะมุ่งสอนให้เกิดความแตกแยกของคนในชาติ โดยเฉพาะชาวไทยมุสลิมและไทยพุทธ การปรับระบบโครงสร้างการศึกษาใหม่อาจจะนำไปสู่การสานสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสองกลุ่มศาสนาดังกล่าวในอนาคต

ประเด็นปัญหาที่กล่าวมาทั้งหมดเหล่านี้ คือเหตุปัจจัยที่ทำให้ทางภาครัฐเข้าไปจัดการสถานศึกษาปอเนาะ จึงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามมา ปัจจัยเหล่านี้สอดคล้องกับปัจจัยที่

ได้นำเสนอในเอกสารวิจัยที่เกี่ยวข้อง แต่ปัจจัยที่ทางภาครัฐได้มองปอเนาะเช่นดังกล่าวนั้น อาจจะไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงเสียทั้งหมด ผู้วิจัยขออภิปรายปัญหาทั้งหมดเหล่านั้น ดังนี้

1. การที่ภาครัฐมองว่า ปอเนาะเป็นแหล่งมั่วสุมทางการเมือง ซึ่งเป็นปัญหาทางด้านความมั่นคงของชาติ ในความเป็นจริงแล้ว ปอเนาะบางส่วนมีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องนี้จริง แต่มิใช่ปอเนาะทั้งหมดเป็นเพียงแค่ปอเนาะบางส่วนเท่านั้นเอง การมองปอเนาะในภาพรวมเช่นนี้ เป็นการปลุกคั่นปอเนาะให้ตกเป็นจำเลยทั้งหมด ซึ่งไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง

2. การมองว่า ปอเนาะเป็นระบบการศึกษาที่ล้าหลังไม่ทันกับยุคสมัยที่เปลี่ยนไป แต่ในความเป็นจริงแล้ว ปอเนาะคือระบบการศึกษาตามอัธยาศัยที่เป็นการศึกษาตลอดชีวิต การศึกษาในรูปแบบปอเนาะเป็นการศึกษาที่สอดคล้องกับยุคสมัยในอดีต ก่อนที่การศึกษาในรูปแบบใหม่จะเข้ามา การเข้าไปจัดการศึกษาในปอเนาะ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาไปตามยุคสมัยเป็นแนวทางที่ถูกต้อง แต่การที่จะยุบปอเนาะให้หมดไป อาจจะเป็นการมองข้ามบทบาทของปอเนาะที่มีมาตั้งแต่อดีตและความสำคัญของการศึกษาตามอัธยาศัยที่ถือว่าเป็นแนวการศึกษาอีกแนวทางหนึ่ง ซึ่งสามารถบูรณาการกับการศึกษาสมัยใหม่ได้ ดังเช่น ปอเนาะโมเดิร์นในประเทศอินโดนีเซียที่ทางรัฐบาลได้เข้าไปจัดการส่งเสริมให้มีการสอนวิชาสามัญและวิชาชีพ นักเรียนที่จบออกมาสามารถสอบเข้ามหาวิทยาลัยได้

3. การมองว่า ปอเนาะไม่ได้สนับสนุนแนวคิดเชื้อชาตินิยมไทยเป็นการสะท้อนให้เห็นว่าทางภาครัฐไม่ยอมรับในความเป็นเชื้อชาติเดิมของชาวมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย การมองเช่นนั้นเป็นการมองภาพที่ผิดในเชิงประวัติศาสตร์ความเป็นมาของพวกเขา ทั้งๆที่มุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ทุกคนรู้แต่เดิมอยู่แล้วว่าพวกเขาคือชาวมลายู การจะให้พวกเขายอมรับในเชื้อชาติไทยเป็นการขัดเยียด ซึ่งไม่ถูกต้องกับหลักในความเป็นจริง ถ้ารัฐบาลไทยยอมรับความจริงข้อนี้แต่เดิม แล้วสนับสนุนชาวมลายูมุสลิมในภาคใต้ให้ตระหนักถึงการมีส่วนร่วมในการพัฒนาแผ่นดินไทยให้รุ่งเรืองตั้งแต่ต้น อาจจะปิดประตูความขัดแย้งที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องเสมอมาก็เป็นได้

4. การมองค่าปอเนาะมิได้สนับสนุน ส่งเสริมในด้านเศรษฐกิจของประเทศในภาพรวม การมองภาพปอเนาะเช่นนี้ ถือว่าไม่ผิดกับความเป็นจริง การเข้าไปจัดการสถานศึกษาปอเนาะให้เกิดกระบวนการที่มีส่วนในการสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาในด้านเศรษฐกิจในอนาคต เป็นสิ่งที่ถูกต้อง ตรงกับสภาวะการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงสม่าเสมอ

5. ส่วนการไม่เข้าใจภาษาไทย ก็เป็นความจริงของสังคมมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในยุคนั้น การเข้าไปส่งเสริมให้มีความสามารถในการพูดภาษาไทยเป็นสิ่งที่ถูกต้อง การอยู่ในสังคมประเทศไทยที่คนส่วนใหญ่พูดภาษาไทย การสนับสนุนตรงนี้เป็นสิ่งที่สมควร

6. ความแตกแยกระหว่างคนไทยพุทธกับมุสลิมเกิดจากสาเหตุหลายประการ เช่น เชื้อชาติ ภาษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับเชื้อชาติ ศาสนาและวัฒนธรรมเป็นสิ่งเป็นไม่ได้ที่จะให้เกิดความเหมือนกันกับคนส่วนใหญ่ในประเทศ แต่แนวทางที่ทำได้ คือการทำความเข้าใจระหว่างคนในชาติ และที่สำคัญที่สุด การที่จะทำให้สังคมในสามจังหวัดชายแดนภาคได้สามารถพูดไทยได้ เป็นแนวทางสู่การสร้างเข้าใจและสานสัมพันธ์ที่ดีที่สุด คือแนวทางที่สามารถทำได้

ความแตกแยกมิได้เกิดจากการศึกษาปอเนาะเพียงเดียว แต่ปอเนาะก็เป็นสถานศึกษาที่สามารถช่วยแก้ปัญหานี้ได้

สรุปแล้วปอเนาะมิได้เป็นปัญหาทั้งหมดในความเป็นจริงที่ปรากฏ แต่ปอเนาะก็เป็นส่วนหนึ่งของปัญหาเหล่านั้นเช่นกัน การมองปอเนาะเป็นแหล่งของปัญหาเหล่านี้ทั้งหมด เป็นการมองภาพปอเนาะที่ไม่ถูกต้อง

ผลที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงในครั้งแรก ดังนี้

ปอเนาะได้รับการจดทะเบียนในปี 2504 เป็นต้นมา การจดทะเบียนของปอเนาะกับภาครัฐในครั้งนี้เป็นการยอมรับการเข้าดูแลและเข้ามาจัดการจากภาครัฐ มีการเพิ่มวิชาภาษาไทยและอาชีวะ เข้าร่วมกับวิชาศาสนาโดยจัดหลักสูตรให้เป็นลายลักษณ์อักษรที่ชัดเจน ซึ่งก่อนหน้านี้ปอเนาะก็มีหลักสูตรแต่เป็นเพียงหลักสูตรจำเพาะไม่มีการจัดระเบียบเป็นหลักสูตรที่ชัดเจน และทางรัฐบาลก็ได้จัดให้มีรางวัลแก่ปอเนาะที่เข้าเกณฑ์ที่ทางรัฐได้กำหนด

สำหรับใน พ.ศ. 2509 ถึง พ.ศ. 2514 ปอเนาะก็มีการจดทะเบียนเพื่อแปรสภาพจากปอเนาะที่มีระบบการศึกษาแบบเก่ามาสู่ระบบการศึกษาแบบใหม่ที่อยู่ในรูปของโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม การเปลี่ยนแปลงในครั้งนี้เป็นการปูทางเพื่อยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในครั้งต่อๆมาตามที่ภาครัฐจะกำหนด หลังจากปี พ.ศ. 2514 เป็นต้นมา ปอเนาะที่ได้มาจดทะเบียนกับภาครัฐเป็นโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามก็มีการพัฒนาเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

ผลที่ตามมาหลังจากที่ปอเนาะได้มาจดทะเบียนกับภาครัฐเป็นโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามนอกจากที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว ปอเนาะยังมีการเปลี่ยนในด้านอื่นๆอีกด้วย เช่น การเปลี่ยนแปลงในด้านหลักสูตร ซึ่งมีทั้งหลักสูตรอิสลามศึกษาพุทธศักราช 2513 หลักสูตรอิสลามศึกษาพุทธศักราช 2523 หลักสูตรอิสลามศึกษาพุทธศักราช 2535 หลักสูตรอิสลามศึกษาพุทธศักราช 2540 และหลักสูตรอิสลามศึกษาพุทธศักราช 2546 นอกจากนี้จะมีการเปลี่ยนแปลง

ทางด้านหลักสูตรโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามก็ยังคงได้รับรางวัลหรือเงินสนับสนุนจากภาครัฐ เพื่อพัฒนาปอเนาะอีกด้วย

การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวข้างต้น ส่งผลลัพท์ให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง เช่น นักเรียนที่เข้ารับการเรียนรู้ในโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามและโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในเวลาต่อมา มีทัศนคติที่ดีต่อภาษาไทยและมีการพัฒนาในการพูดภาษาไทยดีขึ้น และจำนวนนักเรียนที่เข้ารับการเรียนการสอนในระบบโรงเรียนมีเพิ่มมากขึ้นเมื่อเทียบกับการเข้ารับการศึกษานอกระบบที่มีจำนวนลดลง

การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวอาจจะมองว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงไปสู่แนวทางที่ดีขึ้น แต่มีประชาชนในสามจังหวัดชายแดนภาคได้บางส่วนมองว่า การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนำมาสู่ภาวะที่เลวร้ายกับสถาบันที่ให้การศึกษาและให้การอบรมศาสนาอิสลามอันบริสุทธิ์ สำหรับผู้มองการเปลี่ยนแปลงครั้งนี้ไปในแง่ลบ สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ปอเนาะที่ไม่จดทะเบียนถือเป็นสถานศึกษาที่ผิดกฎหมาย
2. มีการประท้วงด้วยการปิดปอเนาะและเข้าร่วมขบวนการแบ่งแยกดินแดน
3. การศึกษาในระบบโรงเรียนในวิชาศาสนาในบางรายวิชาไม่เจาะลึกและความเข้มข้นของวิชาศาสนาลดลง
4. การเรียนในระบบโรงเรียนไม่สามารถให้การอบรมนักเรียนเหมือนกับการอบรมที่ได้จากระบบการศึกษาแบบปอเนาะ
5. การศึกษาในระบบโรงเรียนเป็นการเพิ่มรายวิชาทางโลกซึ่งสามารถทำลายความบริสุทธิ์ของปอเนาะที่มุ่งสอนแต่วิชาศาสนา

การอภิปรายผลจากการมองภาพการเปลี่ยนแปลงในแง่ลบ

1. เมื่อทางภาครัฐได้ออกมาตรการให้เจ้าของปอเนาะมาจดทะเบียนกับภาครัฐให้หมดในปี พ.ศ. 2514 และห้ามมีการจัดตั้งปอเนาะขึ้นมาใหม่ นั้นแสดงว่า ปอเนาะที่ไม่ได้จดทะเบียนกับภาครัฐในช่วงเวลาที่กำหนดหรือการจัดตั้งปอเนาะขึ้นมาอีกให้ถือสถานศึกษาดังกล่าวเป็นสถานศึกษาที่ผิดกฎหมาย แต่ในความเป็นจริงยังมีปอเนาะอีกบางส่วนที่ไม่ได้ไปขอจดทะเบียนภาครัฐและยังมีการจัดตั้งปอเนาะขึ้นมาอีก ซึ่งปอเนาะเหล่านี้ถือได้ว่าเป็นปอเนาะที่ผิดกฎหมายของประเทศ

2. ด้วยความที่มึความคิดว่า รัฐบาลเข้ามาแทรกแซงการศึกษาในปอเนาะเพื่อล้มล้างระบบการศึกษาอิสลามและวัฒนธรรมมลายู พร้อมกับการปลูกฝังแนวคิดชาตินิยมไทยจึงทำให้เกิด

การประท้วงด้วยการปิดปอเนาะและเข้าร่วมขบวนการแบ่งแยกดินแดนขึ้นมา ซึ่งเป็นปฏิกิริยาที่สะท้อนออกมาเพื่อโต้ตอบแนวนโยบายของรัฐบาล แต่เมื่อเวลาผ่านไปเป็นเวลาหลายปี มาตรการที่รัฐบาลได้ปฏิบัติขึ้นมากลับส่งผลดีกับการศึกษาของมุสลิมในภาคใต้โดยภาพรวมแม้จะไม่ทั้งหมดก็ตาม

3. นักวิชาการมุสลิมยอมรับว่า การศึกษาในระบบโรงเรียนในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับศาสนาโดยตรงในบางรายวิชาเรียนไม่เจอะลึกเหมือนการศึกษาที่มีอยู่ในปอเนาะจริง แต่การศึกษาเรียนรู้ในโรงเรียนสามารถสร้างวิสัยทัศน์แก่นักเรียนได้ดี ทันคนทันโลก โดยเฉพาะในสังคมปัจจุบันที่มีการพัฒนาในด้านเทคโนโลยีอย่างไม่หยุดยั้ง จึงจำเป็นที่มุสลิมจะต้องได้รับการเรียนรู้ในเรื่องเหล่านี้ไปด้วย ซึ่งการศึกษาในด้านนี้เป็นเรื่องจำเป็นในปัจจุบัน ถึงแม้ว่า การเรียนรู้ในระบบโรงเรียนไม่ลึกซึ้งพอสำหรับเนื้อหาในบางรายวิชา แต่ผู้ที่จบการศึกษาจากระบบโรงเรียนสามารถเรียนรู้วิชาศาสนาโดยตรงเพิ่มเติมได้ในระดับที่สูงขึ้น

2. นักวิชาการมุสลิมก็ยอมรับอีกว่า การศึกษาในระบบโรงเรียนไม่สามารถให้การอบรมนักเรียนได้เหมือนกับการอบรมที่ได้รับจากระบบการศึกษาในแบบปอเนาะ แต่ในความเป็นจริงในปัจจุบัน โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามส่วนมากไม่ได้สอนระบบการศึกษาแบบใหม่แต่เพียงอย่างเดียวแต่มีการควบคู่กับการสอนในรูปแบบปอเนาะอีกด้วย ซึ่งในจุดนี้ การศึกษาในระบบโรงเรียนสามารถลดจุดด้อยตรงนี้ได้ แม้ว่าผลลัพธ์ที่ออกมาไม่เหมือนกับผลลัพธ์ที่ออกมาจากปอเนาะก็ตาม

3. การมองว่า การศึกษาในระบบโรงเรียนเป็นการเพิ่มรายวิชาทางโลกซึ่งสามารถทำลายความบริสุทธิ์ของปอเนาะที่มุ่งสอนแต่วิชาศาสนา เพราะทัศนคติของชาวไทยมุสลิมที่มีต่อสามัญศึกษาในอดีตค่อนข้างจะเป็นลบมากกว่าบวก แต่ในความเป็นจริงการศึกษาในระบบโรงเรียนเป็นการศึกษานูรณาการวิชาสามัญกับวิชาศาสนา ซึ่งเป็นเจตนารมณ์ดั้งเดิมของศาสนาอิสลามอยู่แล้ว แม้ว่าการบูรณาการดังกล่าวยังไม่เป็นรูปธรรมเต็มใบ การบูรณาการอย่างแท้จริง ดังที่อิบรอฮีม ณรงคร์รักษาเขต(2540)ได้กล่าวว่า “ความจริงการศึกษาในทัศนะอิสลามนั้น เป็นการศึกษาแบบบูรณาการ ที่บูรณาการทั้งวิชาศาสนาและวิชาการทางโลกเข้าด้วยกัน การกลับสู่ระบบการศึกษาแบบอิสลามที่แท้จริง จำเป็นที่จะต้องสร้างระบบการศึกษาใหม่ขึ้นมา ระบบการศึกษาใหม่นี้ต้องเป็นแบบบูรณาการที่บูรณาการทั้งสองระบบการศึกษาเข้าด้วยกันอย่างมีระบบกฎเกณฑ์ และทั้งสองระบบจะแยกออกจากกันไม่ได้ ไม่ควรมีการแยกวิชาศาสนาออกจากวิชาสามัญหรือแยกวิชาสามัญออกจากวิชาศาสนา เพราะการศึกษาตามทัศนะอิสลามนั้น ไม่ได้หมายถึงการศึกษาวิชาอัลกุรอาน หรือวิชาศาสนบัญญัติเพียงอย่างเดียว แต่หมายถึงการศึกษาทุกสาขาวิชาที่สอนตามทัศนะของอิสลาม” แต่กลับกันการศึกษาในปอเนาะจะเป็นการศึกษาที่ใช้ระบบแนวเซคิวลาร์ (Secular)

เสียมากกว่า เพราะการศึกษามุ่งเน้นในเรื่องของศาสนาโดยตรงเพียงอย่างเดียว เหมือนกับการเรียนรู้ในวิชาสามัญมิใช่ศาสนา ทั้งๆที่ศาสนาคือระบบการใช้ชีวิตทั้งหมดรวมถึงการหาเลี้ยงชีพที่ต้องได้รับการเรียนรู้จากเทคโนโลยีที่มีเปลี่ยนแปลงและพัฒนาขึ้นเรื่อยๆในปัจจุบัน

การศึกษาในระบบโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามถือว่าเป็นแนวทางที่ดีในระดับหนึ่งสำหรับมุสลิมในประเทศไทยโดยรวม เพราะเป็นระบบการศึกษาที่มีทั้งวิชาศาสนาและวิชาสามัญรวมอยู่ด้วยกัน นักเรียนที่เข้าเรียนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจะได้มีความรู้ทั้งในวิชาศาสนาและวิชาสามัญ เพราะศาสนาอิสลามเป็นศาสนาทั้งทางโลกและทั้งทางธรรม ศาสนาอิสลามไม่มีการแยกระหว่างทางโลกและศาสนาออกจากกัน อันที่จริงแล้ว ไม่ควรแยกศาสตร์การเรียนรู้ต่างๆออกเป็นวิชาศาสนาและวิชาสามัญด้วยซ้ำไป เพราะศาสตร์ทุกอย่างครอบคลุมอยู่ในอิสลามทั้งหมด เราควรจะเรียกชื่อศาสตร์ใดศาสตร์หนึ่งตามวิชานั้นๆที่มีความเกี่ยวข้องของวิชากับศาสตร์นั้นโดยตรง อาทิเช่น นิติศาสตร์อิสลาม ภาษาอาหรับ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เป็นต้น โดยไม่มีการแยกว่าวิชาใดเป็นวิชาศาสนา และวิชาใดเป็นวิชาสามัญ เพราะวิชาทุกอย่างอยู่ในอิสลามทั้งสิ้น

การที่ทางรัฐบาลไทยที่ได้ช่วยผลักดันให้ปอเนาะได้เปลี่ยนมาเป็นโรงเรียนราษฎร์ฯ และโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามตามมา ที่ทำให้การเรียนรู้อิสลามพัฒนาขึ้นมาอีกระดับหนึ่ง หากไม่เช่นนั้นสถาบันหรือสถานศึกษาปอเนาะเป็นสถานศึกษาที่จำกัดอยู่แค่วิชาที่เกี่ยวข้องกับศาสนาโดยตรง ซึ่งนั่นหมายถึงว่า อิสลามกับทางโลกไม่ใช่สิ่งเดียวกันอย่างที่ผู้นำศาสนาและนักวิชาการบางส่วนยังมีความเห็นอยู่เช่นนั้น การเข้ามาเปลี่ยนแปลงของรัฐบาลดังกล่าว แม้แต่เดิมทางรัฐบาลมีจุดประสงค์เพื่อความมั่นคงและเพื่อเข้าไปควบคุมปอเนาะ เพราะทางรัฐบาลเคยเห็นว่าปอเนาะคือหอกข้างแคร่ และนักวิชาการบางคนเห็นว่า โตะครูคือ กาฝากสังคม (ประสิทธิ์ เวชสุวรรณ, 2509 : 35) ก็ตาม แต่ผลที่ออกมากลับให้ประโยชน์ให้แก่มุสลิมและศาสนาอิสลามในภาพรวมแม้จะไม่ทั้งหมดก็ตาม

ส่วนที่บางฝ่ายมองปอเนาะในภาพรวมว่า เป็นสถานศึกษาที่อันตราย เป็นแหล่งที่มาของปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อสังคมในภาคใต้โดยรวม โดยการอธิบายด้วยประโยคที่ว่า ปอเนาะเป็นหอกข้างแคร่ ซึ่งสามารถเข้าใจได้ว่า ปอเนาะคือศัตรูของสังคมไทยที่ต้องกำจัด เพราะปอเนาะเป็นเสมือนหอกที่สามารถก่อความอันตรายเมื่อใดก็ได้ การมองภาพปอเนาะเช่นนี้ เป็นการมองปอเนาะในสายตาที่อคติ ไม่เข้าใจในวัฒนธรรม รวมทั้งไม่เข้าใจสังคมและประวัติศาสตร์ของมลายูมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ หากแต่เอาวัฒนธรรม สังคมและประวัติศาสตร์ของตัวเองเป็นที่ตั้ง จึงเห็นว่า ปอเนาะไร้ซึ่งคุณค่า เป็นเสมือนส่วนเกินในสังคม และยังสามารถก่อความอันตรายให้เกิดขึ้นในสังคมเมื่อใดก็ได้

นอกจากจะมองปอเนาะเป็นเสมือนหอพักข้างแคร์ที่สามารถก่ออันตรายเมื่อใดก็ได้แล้ว โຕะครูเจ้าของปอเนาะผู้ซึ่งมีคุณูปการอย่างใหญ่หลวงแก่สังคมมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้แล้ว นักวิชาการบางส่วนมองว่า โຕะครู เป็นกาฝากสังคม ซึ่งเป็นเสมือนว่า โຕะครูไร้ซึ่งประโยชน์ใดๆในสังคม และยิ่งกว่านั้น โຕะครูคือส่วนเกินที่ต้องขจัดทิ้งเสีย การมองภาพปอเนาะและโຕะครูเช่นนี้ นอกจากจะไม่ก่อให้เกิดผลดีแก่สังคมโดยภาพรวมแล้วยังเป็นปมเหตุที่สังคมมลายุมุสลิมเก็บฝังลึกในใจมาตลอดและเป็นปัจจัยส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดความไม่สงบในจังหวัดชายแดนใต้ตลอดมา

อันที่จริงในสมัยอดีตอาจจะถือได้ว่า ปอเนาะเป็นสถาบันที่ผลิตผู้รู้ ผู้นำสู่สังคมมาตลอด ปัญญาชนที่มีบทบาทในสังคมทั้งในอดีตและปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นผลผลิตของปอเนาะ การมองภาพปอเนาะของนักวิชาการหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับภาครัฐเช่นดังกล่าวนี้ ถือว่าเป็นการมองภาพปอเนาะในแง่ลบ ลำเอียง ไม่เห็นคุณค่าของสถาบันและผู้ที่มีความข้องกับสถาบันดังกล่าวในสังคมภาคใต้ เพราะฉะนั้นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับปอเนาะและสถานศึกษาในสามจังหวัดภาคใต้ควรปรับทัศนคติในการมองภาพรวมของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เสียใหม่ นั่นคือเข้าใจทุกอย่างที่มีความเกี่ยวข้องกับผู้คนในพื้นที่ โดยเฉพาะสถาบันการศึกษาและผู้ที่มีความสำคัญกับการศึกษา เช่น โຕะครู และเข้าถึงจิตใจของผู้คน เพื่อสู่การพัฒนาที่ถูกจุดและยั่งยืน และสร้างสังคมสมานฉันท์ สงบร่มเย็นตลอดไป

6.2.2 การเปลี่ยนแปลงครั้งที่สอง

การเปลี่ยนแปลงครั้งที่สอง คือ การจดทะเบียนปอเนาะในปี พ.ศ. 2547 ที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงชื่อปอเนาะเป็น “สถาบันศึกษาปอเนาะ” เป็นอันดับแรกตาม พ.ร.บ. สถาบันศึกษาปอเนาะปี พ.ศ. 2547 การเปลี่ยนแปลงในครั้งนี้แตกต่างกับการเปลี่ยนแปลงในครั้งแรกทั้งในเรื่องของเหตุปัจจัยที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวและผลที่เกิดตามมาหลังจากนั้นอีกด้วย

การเปลี่ยนแปลงปอเนาะในครั้งนี้มีเหตุปัจจัยต่างๆ ดังนี้

1. โຕะครูเจ้าของปอเนาะมีความต้องการที่จะให้ปอเนาะเป็นสถานศึกษาที่ถูกต้องตามกฎหมาย แต่กฎหมายในประเทศไม่อำนวยให้สถานศึกษาดังกล่าวสามารถจดทะเบียนได้ แต่เมื่อทางรัฐบาลได้ให้กำเนิด พ.ร.บ.สถาบันศึกษาปอเนาะขึ้น ทำให้โຕะครูเจ้าของปอเนาะพากันมาจดทะเบียนกับทางรัฐกันมาก

2. เหตุการณ์ปัญหาความไม่สงบที่เกิดขึ้นในภาคใต้ที่เริ่มปะทุขึ้นในปี พ.ศ. 2546 และต่อเนื่องไปสู่การปล้นปืนกองพันพัฒนาที่ 4 ค่ายนราธิวาสราชนครินทร์ ต.ปีเหล็ง อ.เจาะไอร้อง จ.นราธิวาส เมื่อวันที่ 4 มกราคม 2547 นั้น ปอเนาะได้กลายเป็นจำเลยที่ทางรัฐบาลมองว่า อาจจะอยู่เบื้องหลังเหตุการณ์ความไม่สงบดังกล่าวนี้ จึงนำไปสู่การจดทะเบียนปอเนาะเพื่อเข้าไปควบคุมดูแลและรับรู้ถึงการเคลื่อนไหวในปอเนาะ รวมถึงได้รู้ถึงสิ่งที่ปอเนาะ ได้ส่งสอนให้แก่เด็กนักเรียนอีกด้วย

การเปลี่ยนแปลงในครั้งแรกและครั้งที่สองมีเหตุปัจจัยที่สอดคล้องกันและเหตุปัจจัยที่แตกต่างกัน เหตุปัจจัยของการเปลี่ยนแปลงในครั้งแรกและครั้งที่สองที่สอดคล้องกันคือ เหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคง เพื่อการเข้าไปควบคุมและสอดส่องการเคลื่อนไหวที่เกิดขึ้นในปอเนาะ

การเปลี่ยนแปลงในครั้งแรกมีเหตุปัจจัยหลายอย่างผสมเข้าด้วยกัน การเปลี่ยนแปลงในครั้งที่สองมีเพียงสองปัจจัย และถือว่าปัจจัยแรกเป็นปัจจัยหลัก แต่ปัจจัยที่สองเป็นปัจจัยเสริมและเป็นตัวเร่งให้ปอเนาะมีการจดทะเบียนเร็วขึ้นและมีการเปลี่ยนแปลงตามมา หากไม่มีปัจจัยที่สองโครงการจดทะเบียนปอเนาะอาจจะไม่เกิดขึ้นหรืออาจจะเป็นหมันกลางทาง หรืออาจจะเกิดขึ้นแต่เป็นไปอย่างเชื่องช้า แต่ด้วยปัจจัยที่สองมาสนับสนุนทำให้ปอเนาะเกิดการเปลี่ยนแปลงและเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว

ผลที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงในครั้งนี้ ดังนี้

ผลที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงในครั้งนี้สามารถมองการเปลี่ยนแปลงครั้งนี้ได้ในสองลักษณะ

ลักษณะแรก สภาพการเปลี่ยนแปลง

หลังจากที่ปอเนาะได้จดทะเบียนเป็น “สถาบันศึกษาปอเนาะ” แล้ว ผลที่เกิดขึ้นอันดับแรก คือ สถาบันศึกษาเป็นสถาบันถูกกฎหมายและอยู่ภายใต้การดูแลของรัฐทันที และได้รับการสนับสนุนทางการเงินจากภาครัฐ มีการประมวลสาระการเรียนรู้ มีการสอนวิชาชีพ รวมถึงการสนับสนุนในการพัฒนาบุคลากรของสถาบันศึกษาปอเนาะ และอาจจะมีระเบียบรับรองและเทียบวุฒิในภาคหน้าและอาจจะเป็นได้ว่าในอนาคตข้างหน้าจะมีการเปลี่ยนแปลงไปสู่ระบบโรงเรียน

ลักษณะที่สอง สิ่งที่ยังคงสภาพเดิมไม่เปลี่ยนแปลง

สิ่งที่ยังคงสภาพเดิมไม่เปลี่ยนแปลง คือ ปอเนาะยังคงใช้ระบบการศึกษาแบบเดิม ที่มีโต๊ะครูเป็นผู้บริหาร หนังสือเนื้อหาสาระการเรียนรู้ วิธีการสอนอยู่ในรูปแบบเดิมไม่เปลี่ยนแปลง และในแต่ละปอเนาะมีสิทธิที่จะเลือกหนังสือ เนื้อหาสาระการเรียนรู้ วิธีการสอนในแบบของตัวเอง ซึ่งอาจจะแตกต่างกันในแต่ละปอเนาะ

เหตุผลที่ยังคงสภาพเดิม

1. เพื่อรักษาอัตลักษณ์ดั้งเดิมของปอเนาะไว้ ซึ่งปอเนาะเป็นอัตลักษณ์ของมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยภาพรวม
2. มีการมองว่า การศึกษาในระบบปอเนาะซึ่งเป็นระบบการศึกษาแบบดั้งเดิมสามารถถ่ายทอดเนื้อหาสาระได้ดีกว่าในระบบการศึกษาแบบใหม่
3. การศึกษาในปอเนาะมุ่งสอนและอบรมเด็กนักเรียนให้มีคุณธรรมและจริยธรรมตามหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม ซึ่งในปัจจุบันวัฒนธรรมตะวันตกได้หลั่งไหลเข้ามาอย่างเชียวกราด การป้องกันเด็กนักเรียนให้รอดปลอดภัยจากวัฒนธรรมดังกล่าวในปัจจุบันไม่มีสถาบันใดสามารถทำได้ดีกว่าสถาบันปอเนาะ
4. การศึกษาในรูปแบบของปอเนาะเป็นการมุ่งสั่งสอนเพื่ออัลลอฮ์อย่างแท้จริง ไม่อิงผลประโยชน์ทางการเงินและอื่นๆ แต่อย่างใด

6.3 ข้อเสนอแนะ

จากการทำวิจัยเรื่องพัฒนาการเปลี่ยนแปลงปอเนาะในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2500 ผู้วิจัยมีบางประเด็นที่จะเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอสำหรับรัฐบาลและเจ้าหน้าที่ของรัฐ

ผู้วิจัยอยากจะเสนอแก่รัฐบาลและเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถาบันการศึกษาแม้จะเป็นปอเนาะหรือโรงเรียนเอกชนๆ รัฐบาลต้องมีส่วนร่วมในการผลักดันให้มีการพัฒนาอย่างจริงจังและจริงใจไม่อคติต่อสถาบันการศึกษาและมุสลิม และรัฐบาลต้องเปิดอกรับฟังข้อคิดเห็นของทุกฝ่าย และต้องพยายาม เข้าใจ เข้าถึง เพื่อไปสู่การพัฒนาให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมและเป็นการสร้างสันติสุขให้เกิดขึ้นอย่างถาวร ยั่งยืน

2. ข้อเสนอสำหรับนักวิชาการมุสลิม

สำหรับข้อเสนอแก่นักวิชาการที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะนักวิชาการมุสลิมต้องทำการศึกษาค้นคว้าหาแนวทางที่ดีสำหรับพัฒนาปอเนาะในสภาพการณ์ปัจจุบันและรักษาไว้ซึ่งเจตนารมณ์ของศาสนาอิสลามอันบริสุทธิ์ และทำการศึกษาวิจัยถึงข้อดีข้อเสียที่มีอยู่ในระบบปอเนาะทั้งในเรื่องเนื้อหา วิธีการสอนในเนื้อหาสาระต่างๆดังกล่าว และนำเสนอแก่ผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับปอเนาะอย่างสร้างสรรค์ เพื่อนำไปสู่การแก้ไขและพัฒนาอันยั่งยืนต่อไป และนักวิชาการต้องหาแนวทางสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างเจ้าของสถาบันศึกษาปอเนาะกับภาครัฐ เพื่อสร้างสันติสุขให้เกิดขึ้นอย่างยั่งยืน

3. ข้อเสนอสำหรับเจ้าของปอเนาะและโรงเรียน

ในภาพการณ์ปัจจุบัน ผู้เป็นเจ้าของสถาบันศึกษาปอเนาะและโรงเรียนเอกชนฯ ต้องเปิดอกรับความคิดเห็นของทุกฝ่ายและต้องมีการศึกษาถึงข้อดีข้อเสียในสถาบันการศึกษาของตนเอง เพื่อนำมาสู่การแก้ไขสถาบันการศึกษาที่สำคัญของมุสลิม ในจังหวัดชายแดนให้มีการพัฒนาไปสู่แนวทางที่ดีต่อไป เพราะมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้จะดีได้ขึ้นอยู่กับสถาบันการศึกษาเป็นหลัก ถ้าสถาบันการศึกษาไม่ดีผลผลิตออกมาก็จะไม่ดีตามไปด้วย เจ้าของปอเนาะและโรงเรียนเอกชนฯ ต้องรับผิดชอบในสิ่งดังกล่าวนี้ทั้งหมดต่อหน้าพระพักตร์ของอัลลอฮ์

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยต่อไป

ผู้วิจัยอยากจะขอเสนอแนะสำหรับการศึกษาและวิจัยในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ดังนี้

1. ควรจะมีการศึกษาเรื่อง อิทธิพลของการเรียนการสอนวิชาฟิสิกส์ วิชาเตาฮีด และ วิชาชะฮาดะฮ์ ในประวัติศาสตร์ปอเนาะของจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพราะวิชาทั้งสามดังกล่าวมีบทบาท และมีอิทธิพลเหนือการเรียนการสอนในปอเนาะมาตั้งแต่อดีต เพื่อศึกษาถึงผลที่มีต่อวิชาการอิสลามอื่นๆ รวมถึงผลที่มีต่อสังคมที่เกิดจากการที่เกิดจากการเน้นในสามวิชาดังกล่าว ได้แก่ อิทธิพลของการเรียนการสอนวิชาเตาฮีดในปอเนาะและผลที่มีต่อสังคมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ อิทธิพลของการเรียนการสอนวิชาชะฮาดะฮ์ในปอเนาะและผลที่มีต่อสังคมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ อิทธิพลของการเรียนการสอนวิชาฟิสิกส์ในปอเนาะและผลที่มีต่อสังคมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นต้น

2. ควรจะมีการศึกษาอิทธิพลและบทบาทของปอเนาะในทุกๆด้าน และในแต่ละด้านทำให้เกิดผลดีและทำให้เกิดผลเสียต่อสังคมมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างไรบ้าง เพื่อที่ทุกฝ่าย โดยเฉพาะผู้ที่เกี่ยวข้องกับปอเนาะโดยตรงนำมาแก้ไขข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นจากปอเนาะ

ร่วมกัน สำหรับโครงการวิจัยที่ผู้วิจัยจะขอเสนอ ณ ตรงนี้ ได้แก่ อิทธิพลและบทบาทของโต๊ะครู
ที่มีต่อสังคมมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

Prince of Songkla University
Pattani Campus